

DEO OPTIMO MAX.

UNI ET TRINO.

VIRGINI DEI-PARÆ, ET S. LUCE
Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA,

CARDINALITIIS DISPUTATIONIBUS
*manè discutienda, in Scholis Medicorum, die Sabbati vigesima-nona
mensis Maii, Anno Domini M. DCC. LI.*

PRÆSIDE.

M. JOSEPHO-EXUPERIO BERTIN, Doctore Medico,
Supremi Valachia & Moldavia Principis Medico ordinario, & Regia
Scientiarum Academia Socio Veterano.

An Condimenta sanitati noxia?

I.

ORS una eademque imminet omnibus celerique gradu prope-
rat. Fatum ineluctabile! Cujus solo nomine totum pectus con-
tremiscit. Aequo enim vitam prosequuntur amore felix & miser,
pauper atque dives, nec nisi de hæc mentis est mortem sibi con-
sciscere. Quis tamen inter mortales sapit! Neglecto enim vi-
tæ thesauro collectis quasi viribus præcipites ruunt ad tumulum,
& hostis indomiti, mortis nempe, nedum repulsam moliantur imò silentem provo-
cant inconsulti. Si quidem rebus quæ ad longævitatem perducunt adeò abutun-
tur, ut mirum sanè sit quod tamdiu sani subsistere queant. Quot & quanta à cer-
vice detorqueant mala Hygieines legibus addicti, nisi insaufa edocti experien-
tia nunquam agnoscunt. Hinc omne sibi permittunt intemperantiæ genus. Hi
enim gloriæ vel fortunæ mediocris impatientes ne minimum quidem sibi per-
mittunt otium. Illi mollitiæ illecebris delinicti perpetuo quasi indulgent somno;
hinc sobolescit numerosa morborum cohors. Non minùs metuendum ab erro-
re diætæ in usu rerum non naturalium, sed nullibi ferè gravius & frequentius
peccatur quàm in cibi potùsque delectu. Alia nempe alimenta præ aliis habent
homines, sed sapore ducti non verò salubritate, fallacis voluptatis victimæ,
non saluberrimos sed palato gratissimos ingerunt cibos; hinc condimenta in
eduliis adeò jactata, quæ quidem abusu planè sunt ableganda. Morbus
enim palati delicatioris nunquam non socius brevè præsto est. Villosa enim
humani corporis compages facilè labem in iis contrahit qui sapidis delectan-
tur cibis: solidorum enim tonum fluidorumque temperiem in quibus stat sani-
tas pervertunt.

CORPUS humanum automaton quoddam hydraulico-pneumatico-elastico, artificiosissime constructum ex partibus solidis & fluidis aptè inter se coordinatis constat. Dum humore irrorari desinunt solida tunc rigescunt & exsiccantur, pariter ubi humores ab ipsis solidis nec subiguntur nec propelluntur tunc stagnant, spissescunt & putrescunt. Vita igitur reciprocus est tum solidorum tum fluidorum motus, qui si sit æquabilis sanitatem constituit. Servatur autem ille motus æquabilis & reciprocus sive sanitas quando solida non vividius premunt quam ipsa premuntur; hoc enim in statu fibræ nec sunt rigidiore nec laxiores fluidaque debitâ donantur temperie, & ritè exercentur functiones. Quantacumque sit tamen solidorum & fluidorum eucrasia brevi ex suâ naturâ corrueret humana machina, perpetuò enim motu quo circumaguntur humores quidquid ipsis inest tenuissimum in auras avolat, quidquid verò crassius per propria excernitur colatoria, undè brevi exhaurirentur, solida verò assiduâ oscillatione concussa & attrita, citò dissilirent, nisi cibis ritè sumptis indefinenter refarcirentur hæc damna; alimenta autem in ore commoluntur, in ventriculo convertuntur in chylum, & inde fit amissi reparatio tum in solidis tum in fluidis. Quis verò incipias iret succos & humores assumptorum indolem retinere. Quantâ igitur curâ eligenda sunt quæ in nostram substantiam debent converti ut præcaveatur solidorum fluidorumque labes. Ideò Medici, inter cæteros quosque cibos, temperatis, frigidis, insipidis, aqueis, mucilaginosi esse indulgendum consentiunt, ut sanguinis naturæ & motui non parum congruis. Ex his enim obtinentur alimenta quæ universalia vocaveris, ut potè temperamento & sexui tuivis convenientia. Quàm verò ab illis recedant dotibus quæ sale acri oleoso & volatili turgent, vel sale acido salove scatent! Liquores inde acriores evadunt & spissiores, solida constringuntur, sicque tota perturbatur animalis œconomia.

QUEMADMODUM in eo stat sanitas quod villi flexiles liberè & æqualiter moveantur tenuesque sint humores & mitissimi, sic in villorum rigiditate, tensione, irritatione necnon in fluidorum crassitie & acredine stat omnis ferè morbus. Dum enim erethismo corripuntur solida, inordinata succedit fibrarum oscillatio, vel tota perit. Succorum per fibrarum canales præter labentium cursus aut minuitur vel prorsus sistitur: tunc stagnantes succi nec ritè conteruntur nec probè defæcantur. Si lentore peccant humores, solida hisce propellendis fiunt imparia, stagnant itaque & putrescunt, sales & olea quibus constat sanguinea moles in varia concreta faciecit, quæ huc vel illuc appulsa mirificas agunt tragædias; si acredine fibras stimulant, crebriores evadunt illarum oscillationes, nimis & inde attenuantur sanguinis & cæterorum fluidorum moleculæ, salique sulphure blando spoliata acriora redduntur, sicque sanitati tuendæ prorsus adversantur. Ex his liquidò patet assiduam & æqualem sanguinis per minimos corporis tubos circulationem tum vitæ tum sanitatis præcipuum consistuere fundamentum. Quidquid igitur nativum fibrarum tonum & genuinam sanguinis indolem immutare potis est, cane pejus & angue vitandum est. Hæc sanè mali moris in suo sinu recundunt condimenta. Fateor quidem linguam & palatum vividius & jucundius ab illis excitari, sed citò hæc voluptas quàmplurimis compenstat malis. His enim in usum vocatis, solidæ partes indurantur, corrugantur; succi inspissantur & in coagulum concresecunt. Nec minùs menti quàm corpori labem afficiant. Animi enim tumultus ab humorum

3
 æstu; acredine; necnon à nervorum nimia tensione sæpissimè ducit natales; Humores enim quamdiu sunt inites noxiisque ritè expurgati, tamdiu adest mentis tranquillitas. Quod si fortè vividà & subitanè mentis cogitatione commoveantur nervi, & erethismum suscipiant, citissimè compositi ad blandas & solitas oscillationes reducuntur.

I V.

QUIDQUID vitii contrahunt solida & fluida, illud ex rerum non naturalium abusu jurè repetendum. Quas inter primatum tenent alimenta, suam enim chylo temperiem impertiuntur. Sed qualis est chylus, tales sunt humores. Ergò alimentorum præcæteris habenda est ratio. Ideò sanè Medici in illa hygieines parte diutius insistant; illa tantum admittenda existimant alimenta, quæ ad nostram substantiam propius accedunt, sic ipsemet Boerhaavius (a) *Cibus censeatur optimus qui simplicissimus, parùm sæculentus, acrimoniâ omni carens, haud prædurus magnâ mobilitate suarum partium, sano nostro corpori simillimus, aut illi facillè assimilandus per vires nostras concoctrices, &c.* Qualia sunt farinacea, olera, animalium carnes, quæ tantum elixatione, assatione, frixatione, suffocatione, præparari solent. Tunc enim, præcipuè si aquoso diluantur potu, generatur chylus fluidus, blandus, dulcis, non æstuosus, non acris aut irritans, undè sanguini cæterisque humoribus inest debita fluiditas, partibus solidis mollities & laudabilis flexilitas. Eà de causâ repudienda consulit condimenta de quibus sic habet; (b) *condimenta ex acidis, sale, aromatisbusve petita nocent sanis, acrimoniâ suâ noxiâ, vascula tenuissima ladan, & falso appetitu per stimulum excitato corpus gravant plus quam nutriunt.* Quid igitur non est metuendum ab ingestione assiduâ acrium, acescentium, & salinorum; inspissatis fluidis, corrugatis solidis, nullo modo defæcari possunt corporis humani liquores; exindè enim inspissantur fluida quòd sanguis salibus tum acidis tum acribus fortis variè concresecat. Sanguinis enim serum ab assulis acidis, in densum & caseosum condensatur coagulum. Dum verò acribus scatet, etiam si minus solidescat, in grumos tamen pars ejus oleosa cogitur. Nec leviùs attingunt solida; horum enim acriori stimulo irritantur, convelluntur, crispantur fibræ, in nostris potissimum regionibus, ubi fibræ satis spontè distenduntur, facillèque erethismum patiuntur. Quot igitur damna nostris impendent cervicibus ex illis procatarticeis dispositionibus? Sanguinis enim motus minuitur, secretiones & excretiones tardiores evadunt, stagnant, putrescunt humores, ac tandem ad interitum ruunt omnes omnino functiones. Hinc enim inspissati liquores per vasorum extrema angustiora protrudi nequeunt; illinc & etiam solida crispata, vasorum extrema adeò coercent, ut liquoribus intra vasa contentis transitus præpediatur, undè tumultus solida inter & fluida, quo scilicet eorum crasis, mixtio, forma, textura ita destruiuntur, ut malignam prorsus induant indolem. Reverà quid mirum! Deficiente depuratione, sanguis blandam deponit suam diathesim. Dum enim liquores ad extrema corporis propelli non possunt, dum cutis spiracula & urinarii coercentur pori, tunc noxii in sanguine retinentur sales, undè producantur aromaticæ, muriaticæ, alkalinae, oleosæ acrimoniae, pro variâ ingestorum naturâ, sicut & in primis viis saburra ex digestionè malè peractâ; operosior enim est digestio dum succus gastricus acrior evadit, minor ejus secernitur copia, & alimentorum partibus subeundis & solvendis est minus idoneus. Testator experientia. Olera enim, fructus, semina, animalium carnes, longè felicibus colliquescent in aqueo menstruo imposita, quàm in sapidis liquoribus, in quibus è contrâ sæpissimè indurantur.

(a) Tracl;
 de Tractu n.º
 1033.

(b) Ibidè
 1040.

Asanis igitur removeantur condimenta; temperamento phlegmatico non melius quam calido conducentia; sua enim cuique natura, sua etiam sanitas; in utroque moliti mutationem, dum bellè se habent, periculosissimum est, nec quidquam movendum nisi excessus vitio sit, quod si accidat, tunc iis ut remediis uti poterunt. Hinc egregiè profunt acida ubi sanguinis aut bilis fervorem compescere, alkalinam acridinem retundere, coagula sulphurea ex acribus salibus oriunda resolvere volueris; nec tamen te fugiat nervis esse insensa, ventriculum enervare, colicos inducere dolores, renes, vesicam, pulmones, omnesque membranas graviter offendere. par erit ratio si laxior si fibrarum ventriculi tonus, quam ut alimenta licet concocta in intestina extrudere valeat. Si ventriculi succus, ex nimio sero aut spirituum defectu, sit vappidus, ac proinde ad peragendum ciborum concoctionem minus idoneus, tunc temporis sua laus est & energiea aromatibus. Nec minoris sunt momenti quando ex solidorum laxitate fluida ita concrescunt ut à solidis propelli nequeant, tunc salibus volatilibus & oleosis in usum vocatis, redintegratur fibrarum oscillatio, cujus ope talia solvuntur concreta, brevique præsto est sanitas. In his autem exhibendis maximà opus est cautelâ, urentem enim in corpore calorem accendunt, in solidis cretismus, in fluidis effervescentiam concitare valent: diuturniori usu, sanguinis fluidori parte copiosius emissâ, residuum magis ac magis spissescit. Nec tutior est salis salis usus. Licet enim sal marinus eximiis extollatur dotibus, calefaciendi nempe, exsiccandi, abstergendi, digerendi, aperiendi, incindendi, ciborum appetentiam provocandi, venerem stimulandi, venenis resistendi, ut stimulus tamen hos omnes exerit effectus, nec impunè in usum vocatur. Corporis enim membranas vellicando, fibras ad vividiores oscillationem cogit, undè æstus per totum corpus intenditur, functionesque læduntur. Longè magis est timendum ubi fibræ ad cretismus spontè jam disponuntur; tunc enim coarctatis vasis sal totus in sanguine retinetur, hinc acriores fiunt humores, insensibilisque perspirationis materies hæret in summâ cutè, undè pruritus, scabies, & alii affectus cutanei, rheuma, podagra, scorbutus, aliaque symptomata ex sanguinis muriaticâ constitutione oriunda. Qualia igitur à natura offeruntur alimenta capiant, qui vitæ consulunt & sanitati. Sapiens enim providentia suum cuique dedit condimentum, corpori accommodatissimum, & prorsus innocuum, ignotum sane iis qui gulæ irritamentis, & liquoribus ardentissimis perpetuò indulgent, in his enim ita indurantur papillæ, ut vix aquâ stygiali commoverentur. Quantâ autem ex cibo simplici afficiatur voluptate palatum, ut ita dicam, virginèum, testantur aquæ & lactis potatores. Iis legibus addicti mortales fibrarum sanguinisque naturalem constitutionem servabunt; molles iis & flexiles remanebunt villi nervosi; omnes corporis humores erunt summè fluxiles, nec spissi nec visciidi, nec in grumos coacti, minimè æstuosi, nec acres, nec rodentes. His præmissis nobis concludere liceat.

Ergò Condimenta sanitati noxia.

Proponēbat Parisiis JACOBUS GOURLEZ DE LA MOTTE, Parisinus;
Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Parisiensis Baccalaureus, A. R. S. H.

1751, A SEXTA AD MERIDIEM.

Typis QUILLAU, Universitatis & Facultatis Medicinæ Typographi, 1751.